

HARUKI MURAKAMI

村上 春樹

MANNEN
ZONDER VROUW

Vertaald uit het Japans door Jacques Westerhoven

Uitgeverij Atlas Contact
Amsterdam/Antwerpen

Inhoud

Drive My Car 7

Yesterday 53

Een onafhankelijk orgaan 97

Sheherazade 145

Kino 183

Samsa verliefd 232

Mannen zonder vrouw 265

Drive My Car

Kafuku had al veel vrouwelijke chauffeurs meegemaakt, en wat hem betreft kon je vrouwen achter het stuur grofweg indelen in twee types: ze reden net iets te wild, of net iets te voorzichtig. En van dat laatste type waren er veel meer dan van het eerste – iets waar wij waarschijnlijk dankbaar voor mogen zijn. In het algemeen rijden vrouwelijke chauffeurs oplettender dan mannelijke, en ook voorzigtiger. Natuurlijk is het onzin om je over een oplettende, voorzichtige chauffeur te beklagen. Toch kan het voorkomen dat zo'n rijstijl andere weggebruikers irriteert.

Aan de andere kant hebben vrouwelijke chauffeurs van het wilde type meestal een hoge dunk van hun eigen rijvaardigheid. In veel gevallen kijken ze op hun voorzichtige zusters neer en zijn ze er trots op dat zij niet zo zijn. Maar terwijl ze driest van de ene rijstrook naar de andere flitsen, lijken ze niet in de gaten te hebben dat andere automobilisten zuchtend, en soms verwensingen uitend, stevig op de rem trappen.

Natuurlijk heb je er ook die tot geen van beide types behoren – vrouwen die niet te voorzichtig of te wild rijden, maar heel normaal. Daaronder zijn er zelfs bijzonder goede

chauffeurs. Maar ook van zulke voelde Kafuku toch altijd een soort spanning uitgaan. Hij kon niet precies zeggen waarom, maar zodra hij naast de bestuurder ging zitten, werd hij zich bewust van een geladen sfeer, en dan kon hij zich niet meer ontspannen. Dan kreeg hij een droge keel, of hij begon een kletspraatje om de stilte te vullen.

Onder mannen heb je natuurlijk ook goede en minder goede chauffeurs, maar hun manier van rijden bezorgde hem die spanning meestal niet. Niet dat mannen meer ontspannen zijn dan vrouwen. In feite zijn ze ongetwijfeld net zo gespannen. Het lijkt er echter op dat zij in staat zijn om – waarschijnlijk onbewust – hun spanning op natuurlijke wijze van zichzelf gescheiden te houden. Ze zijn in staat om hun aandacht bij het rijden te houden en tegelijkertijd een normale conversatie te voeren en andere dingen te doen. Zo van: dit is dit, en dat is dat. Waar dat verschil vandaan kwam, wist Kafuku niet.

In het dagelijks leven dacht Kafuku zelden in onderscheid tussen mannen en vrouwen. Hij voelde bijna nooit een verschil in de capaciteiten van beide geslachten. Door de aard van zijn werk had hij bijna evenveel met mannen te maken als met vrouwen, en als hij met vrouwen werkte, voelde hij zich zelfs meer op zijn gemak. In het algemeen hadden vrouwen meer oog voor details en konden ze ook beter luisteren. Maar als het op chauffeurs aankwam, was hij er zich, als hij naast een vrouwelijke chauffeur instapte, altijd van bewust dat degene naast hem achter het stuur een vrouw was. Hij had dit echter nooit tegen iemand gezegd. Het leek hem geen gepast onderwerp om er tegen anderen over te beginnen.

Hij had Ōba, de eigenaar van de garage, verteld dat hij op zoek was naar een privéchauffeur, en toen die hem een jonge vrouw aanbeval, keek Kafuku dan ook niet erg blij. Toen Ōba zijn gezicht zag, moest hij even glimlachen, alsof hij wilde zeggen: Ja ja, ik weet wat je denkt.

‘Maar dit meisje weet echt hoe ze met een auto om moet gaan, meneer Kafuku. Dat verzeker ik u. Als u nu eens vrijblijvend met haar kennismaaft? Wat zegt u ervan?’

‘Nee, laat maar,’ zei Kafuku. ‘Als ze zo goed is als je zegt...’ Hij wilde zijn chauffeur liever gisteren dan vandaag, en Ōba was iemand van wie hij op aankon. Ze kenden elkaar al vijftien jaar. Ōba had haar als een staalborstel en een gezicht als een boze bosgeest, maar in alles wat hij over auto’s zei kon je hem blindelings volgen.

‘Ik wil voor de zekerheid nog even naar de uitlijning kijken, en als daar geen problemen mee zijn, kunt u hem overmorgen om twee uur in perfecte conditie afhalen. Zal ik haar dan vragen om ook hier te zijn, zodat u een proefritje door de buurt kunt maken? En als ze u niet bevalt, dan zegt u dat gewoon. Mij beledigt u daar niet mee.’

‘Hoe oud is ze?’

‘Halverwege de twintig, denk ik. Ik heb het haar nooit gevraagd,’ zei Ōba. Er verscheen een lichte frons op zijn gezicht. ‘Zoals ik al zei: op haar rijden valt absoluut niets aan te merken, alleen...’

‘Alleen wat?’

‘Alleen... Hoe zal ik het zeggen? Ze heeft zo haar eigenaardigheden.’

‘Wat voor?’

‘Ze is erg stug, ze zegt niet veel, en ze rookt als een schoorsteen,’ zei Ōba. ‘U snapt het wel als u haar ontmoet, maar we hebben het niet over het slag zoet meisje. Een lachje kan er nauwelijks af, en om het maar bot te zeggen: ze is bepaald geen schoonheid.’

‘Dat geeft niet. Als ze al te mooi zou zijn, zou ik me maar slecht op mijn gemak voelen, en bovendien krijg je dan alleen maar roddels.’

‘Nou, dan is ze misschien precies goed.’

‘Zolang ze maar kan autorijden.’

‘Dat kan ze zeker. En ik bedoel niet “voor een vrouw” of zo. Ze is gewoon goed.’

‘Wat voor werk doet ze nu?’

‘Tja, dat weet ik eigenlijk niet. Caissière in een supermarkt, of chauffeur bij een pakketdienst. Ik geloof dat ze de kost verdient met dat soort parttimebaantjes – werk waar je mee stopt zodra zich iets beters aandient. Ik heb haar leren kennen via een kennis, die haar aanraadde om eens bij ons te gaan praten, maar de zaken lopen niet zo goed dat wij een vaste kracht aan kunnen nemen. Af en toe bel ik haar op als we iemand nodig hebben. Maar van haar kun je op aan – daar ben ik van overtuigd. En ze drinkt niet. Geen druppel.’

Zodra het onderwerp ‘drank’ aan de orde kwam, betrok Kafuku’s gezicht. De vingers van zijn rechterhand bewogen zich als vanzelf naar zijn lippen.

‘Overmorgen om twee uur. We zullen zien,’ zei hij. Stug, zwijzaam, onaantrekkelijk – zijn interesse was gewekt.

Twee dagen later om twee uur 's middags stond de gele Saab 900 cabriolet klaar. De rechtervoorkant was perfect uitgedeukt en het lakwerk was zo keurig uitgevoerd dat er vrijwel niets van te zien was. De motor was geïnspecteerd, de versnellingen waren opnieuw afgesteld, en de remschijven en ruitenwissers waren vervangen. De auto was gewassen, de wieloppoppen waren gepoetst, en in de was gezet blonk hij als een spiegel. Zoals altijd was Ōba's werk onberispelijk. Kafuku reed al twaalf jaar in deze Saab en had er meer dan honderduizend kilometer in afgelegd. De stoffen kap begon tekenen van slijtage te vertonen, dus als het regende moest hij opletten dat hij geen lekkage had. Maar hij had nog geen plannen voor een nieuwe auto. Tot nu toe had hij met deze auto nooit serieuze problemen gehad, en bovenal, hij was eraan gehecht. Hij hield ervan om ermee te gaan toeren, met de kap omlaag – winter of zomer, dat maakte niet uit. 's Winters zat hij achter het stuur met een dikke jas aan en een warme sjaal om, en 's zomers met een pet en een donkere zonnebril op. Hij genoot ervan om alsmaar schakelend door de straten van de hoofdstad te rijden, of wachtend tot het licht weer op groen sprong naar de lucht te staren. Dan keek hij naar de voortdrijvende wolken of naar de vogels die waren neergestreken op de elektriciteitsdraden. Dat was een onmisbaar deel van zijn levensstijl geworden.

Kafuku liep langzaam een rondje om zijn Saab en inspecteerde een dingetje hier en een dingetje daar – net als een eigenaar die vlak voor een belangrijke wedstrijd de conditie van zijn paard bestudeert.

Toen hij deze auto nieuw kocht, leefde zijn vrouw nog. De gele kleur had zij uitgekozen. De eerste jaren hadden ze er samen veel ritjes mee gemaakt. Omdat zijn vrouw zelf niet reed, was de rol van chauffeur steeds voor hem geweest. Ze hadden er ook een paar lange tochten mee gemaakt, naar Izu, en Hakone, en Nasu. Maar de bijna tien jaar daarna had hij er vrijwel uitsluitend alleen in gereden. Na de dood van zijn vrouw had hij een aantal vriendinnen gehad, maar om de een of andere reden was het nooit voorgekomen dat hij hen in de auto had laten stappen. Ook was hij er nooit meer de stad mee uit geweest, behalve voor zijn werk.

‘Je kunt hier en daar zien dat hij een dagje ouder wordt, maar hij kan nog jaren mee,’ zei Ōba. Hij streek liefdevol met zijn hand over het dashboard, alsof hij een grote hond over zijn kop aaide. ‘Dit is een auto waar je van op aankunt. Die Zweden wisten destijds verdomd goed hoe ze een auto in elkaar moesten zetten. U moet wel de elektrische bedrading in de gaten houden, maar mechanisch is er niets mee aan de hand. Maar hij is natuurlijk altijd keurig onderhouden.’

Kafuku ondertekende de nodige formulieren, en terwijl Ōba uitlegde wat hij allemaal in rekening had gebracht, verscheen de jonge vrouw in kwestie. Ze was ongeveer een meter vijfenzestig lang en niet dik, maar wel stevig gebouwd met brede schouders. Rechtsachter in haar nek had ze een paarse moedervlek, ter grootte van een flinke olijf, maar het stoorde haar blijkbaar niet dat iedereen die kon zien. Haar dikke, diepzwarte haar had ze bijeengebonden op haar achterhoofd, zodat ze er geen last van had. Je kon haar met de

beste wil van de wereld geen schoonheid noemen, en zoals Ōba al had gezegd oogde ze bijzonder stug. Op haar wangen waren sporen van puistjes te zien. Haar ogen waren groot en helder maar stonden enigszins wantrouwend, en omdat ze zo groot waren, was de kleur des te donkerder. Haar oren waren groot en breed en leken op de ontvangstapparatuur voor alarmsignalen in afgelegen streken zonder tv. Ze droeg een mannencolbert met visgraatdessin dat iets te warm was voor mei, een bruine katoenen broek, en zwarte All Stars. Onder haar colbert droeg ze een wit longsleeve t-shirt. Ze had vrij grote borsten.

Ōba stelde Kafuku aan haar voor. Ze heette Watari – Misaki Watari.

“Misaki” schrijf je niet in karakters, maar in hiragana. Als het moet, kan ik wel voor een cv zorgen,’ zei ze op een toon die, als je dat wilde, als uitdagend kon worden uitgelegd.

Kafuku schudde zijn hoofd.

‘Een cv heb ik op dit moment niet nodig. Je kunt toch met een pook overweg?’

‘Ik hou van poken,’ zei ze kil, op de toon van een fanatieke vegetariër die wordt gevraagd of hij sla eet.

‘Het is een oude auto, dus hij heeft geen navigatiesysteem.’

‘Dat heb ik niet nodig. Ik heb een tijdje voor een pakketdienst gewerkt, dus ik ken de weg in Tokyo heel goed.’

‘Goed, zullen we dan maar een proefritje hier in de buurt maken? Het is mooi weer, dus we kunnen de kap wel neerlaten.’

‘Waar wilt u heen?’

Kafuku dacht even na. Ze waren nu vlak bij de Shino-hashikruising.

‘Rij naar de Tengenjikruising, sla daar rechts af en parkeer onder de Meidi-Ya-supermarkt. Ik wil daar even boodschappen doen. Daarna gaan we heuvelop tot aan het Arisugawapark, voor de Franse ambassade langs weer naar de Meijiboulevard, en zo terug hierheen.’

‘Oké,’ zei ze. Ze vroeg niets ter bevestiging van de route. Ze pakte het sleuteltje aan van Ōba en stelde vlug haar stoel en de spiegels bij, maar verder leek ze al te weten waar alle knopjes zaten en waar ze voor dienden. Ze trapte de koppeling in en haalde de pook een keer door alle versnellingen om ze uit te proberen. Toen pakte ze een groene Ray-Ban-zonnebril uit het zakje van haar colbert, zette die op en knikte Kafuku kort even toe: ze was klaar om weg te rijden.

‘Een cassettedeck,’ zei ze toen ze naar de autoradio keek. Het klonk alsof ze het tegen zichzelf had.

‘Ik hou van cassettebandjes,’ zei Kafuku. ‘Ik vind ze handiger dan cd’s. Ik kan er mijn teksten mee instuderen.’

‘Ik heb in tijden niet zo’n ding gezien.’

‘Toen ik mijn rijbewijs nog maar net had, waren het nog achtsporencassettes,’ zei Kafuku.

Misaki zei niets, maar afgaande op haar gezichtsuitdrukking wist ze waarschijnlijk niet wat een achtsporencassette was.

Zoals Ōba had gezegd was ze een uitmuntend chauffeur. Haar rijden was altijd soepel en had niets schokkerigs of wilds. Het was druk op de weg, en ze moesten vaak wacht-

ten voor rood licht, maar ze lette erop dat het toerental van de motor zo constant mogelijk bleef. Als Kafuku keek, wist hij wanneer ze schakelde, maar als hij zijn ogen dichtdeed, voelde hij het nauwelijks. Alleen als hij goed luisterde, kon hij aan een lichte verandering in het geluid van de motor horen dat er in een andere versnelling werd gereden. Ook de manier waarop ze op gas- en rempedaal drukte was zacht en bedachtzaam. Maar wat hij nog het meest op prijs stelde was dat deze jonge vrouw van begin tot eind ontspannen reed. Ze leek zelfs gespannener als ze niet reed. Nu stond haar gezicht minder stug, en ze keek ook iets vriendelijker uit haar ogen. Alleen haar zwijgzaamheid was niet veranderd. Tenzij hij haar iets vroeg, deed ze geen mond open.

Dat vond Kafuku echter geen probleem. Hijzelf was ook geen held in het praten over koetjes en kalfjes. Hij had geen hekel aan een goed gesprek met iemand die hij kende, maar in andere gevallen hield hij liever zijn mond. Hij liet zich onderuitzakken in zijn stoel en staaarde afwezig naar het voorbijschuivende stadsbeeld. Omdat hij altijd zelf achter het stuur zat, was dit een verfrissend nieuw uitzicht.

Op de drukke Gaien-Nishi-boulevard liet hij haar een paar keer inparkeren om te zien hoe ze dat aanpakte, en dat deed ze telkens bijzonder handig en trefzeker. Dit was een pientere jongedame, met uitstekende reflexen. Als ze lang voor rood licht moesten wachten, stak ze een sigaret op. Blijkbaar was Marlboro haar favoriete merk. Maar zodra het licht weer op groen sprong, doofde ze hem uit. Onder het rijden rookte ze niet. Aan de sigarettenpeuken zat geen lippenstift. Haar nagels waren niet gemanicueerd. Ze leek

zich nauwelijks te hebben opgemaakt.

‘Ik zou je een paar dingen willen vragen,’ zei Kafuku ter hoogte van het Arisugawa-park.

‘U vraagt maar,’ zei Misaki Watari.

‘Waar heb je leren rijden?’

‘Ik ben opgegroeid in de bergen van Hokkaido. Ik rij al sinds ik een jaar of vijftien ben. We woonden ergens waar je niet zonder auto kunt. Het was een stadje diep in een dal, waar de zon nauwelijks scheen. De helft van het jaar waren de wegen keihard bevroren. Dan leer je wel rijden, of je wilt of niet.’

‘Maar in de bergen leer je niet achteruit inparkeren.’

Daar antwoordde ze niet op. Blijkbaar verdiende zo’n stomme opmerking geen reactie.

‘Heeft meneer Ōba je verteld waarom ik opeens een privéchauffeur nodig heb?’

Misaki staarde recht voor zich uit en zei vlak: ‘U bent acteur en treedt zes dagen in de week op. U rijdt altijd zelf naar het theater. U houdt niet van de taxi of de ondergrondse omdat u graag in de auto uw teksten oefent. Maar laatst hebt u een botsing veroorzaakt en is uw rijbewijs ingenomen. U had iets gedronken en er was iets met uw gezichtsvermogen.’

Kafuku knikte. Het klonk alsof hij zat te luisteren naar een verhaal over een droom van iemand anders.

‘De politie stuurde me naar een oogarts, en die vond symptomen van glaucoom. Ik heb blijkbaar een blinde vlek in mijn gezichtsveld, ergens in een hoek van mijn rechteroog. Tot dat moment had ik er nooit iets van gemerkt.’

Omdat de hoeveelheid die hij had gedronken niet zoveel voorstelde, was het gelukt om dat ‘rijden onder invloed’ binnenskamers te houden. Daar hadden de media niets over te horen gekregen. Maar het probleem met zijn gezichtsvermogen kon zijn agent niet over het hoofd zien. In zijn huidige conditie bestond elk ogenblik de kans dat een auto hem inhaalde zonder dat hij het zag. Hij kreeg dan ook strikte orders opgelegd: hij moest zich nogmaals laten onderzoeken, en tot hij een goede uitslag te horen kreeg, mocht hij onder geen beding zelf achter het stuur.

‘Hoe moet ik u noemen?’ vroeg Misaki. ‘Meneer Kafuku? Is dat uw echte naam?’

‘Jazeker,’ zei Kafuku. ‘Ik weet wel dat het als een artiestennaam klinkt – “Voorspoedig Huis” –, maar zo heet ik echt. Al heb ik nooit veel aan mijn naam gehad. Bij mijn weten is er ook niemand in de familie die rijk is geworden.’

Ze zwegen allebei. Toen vertelde Kafuku haar het maandsalaris dat hij haar kon betalen. Een groot bedrag was het niet, maar het was het uiterste dat zijn agent bereid was neer te tellen. Kafuku genoot weliswaar enige bekendheid, maar hij was niet het soort acteur dat hoofdrollen speelt in films of tv-series, en er zijn grenzen aan wat je op het toneel verdient. Het feit dat hij een toelage voor een eigen chauffeur kreeg, ook al was het maar voor een paar maanden, was voor een acteur van zijn categorie al een uitzonderlijke luxe.

‘Je dienstrooster hangt van mijn schema af, dus dat wisselt, maar de laatste tijd treed ik hoofdzakelijk in het theater op. In principe heb je de ochtenden daarom vrij en kun

je tot de middag uitslapen. Ik zal mijn best doen om het 's avonds niet later te maken dan een uur of elf. Als ik daarna nog een auto nodig heb, neem ik wel een taxi. En ik zal het zo zien te regelen dat je één dag per week vrij kunt nemen.'

'Dat is acceptabel,' zei Misaki droogjes.

'Het werk zelf lijkt me niet bijzonder zwaar. Het lastigste is misschien nog al die tijd dat je zult moeten wachten zonder dat je iets te doen hebt.'

Hier zei Misaki niets op. Ze perste alleen haar lippen strak op elkaar. Haar gezicht zei dat ze meer dan genoeg dingen had meegemaakt die lastiger waren.

'Als de kap open is, heb ik er geen bezwaar tegen dat je rookt. Maar liever niet met de kap dicht,' zei Kafuku.

'Oké.'

'Heb jij nog wensen?'

'Niet in het bijzonder.' Ze kneep haar ogen half dicht, haalde langzaam adem en schakelde terug. Toen zei ze: 'Deze auto bevat me namelijk prima.'

De rest van de tijd zeiden ze allebei geen woord. Terug in de garage riep Kafuku Ōba terzijde.

'Ik neem haar,' zei hij.

De volgende dag werd Misaki Kafuku's privéchauffeur. Om halfvier 's middags kwam ze naar zijn flat in Ebisu, reed de gele Saab uit de ondergrondse garage en bracht Kafuku naar de schouwburg in Ginza. Als het niet regende, liet ze de kap open. Op de heenweg zat Kafuku altijd naast haar met behulp van een cassettebandje zijn tekst te repeteren. Hij speelde oom Wanja in het gelijknamige toneelstuk van

Anton Tsjechov, maar gesitueerd in het Japan aan het eind van de negentiende eeuw. Hoewel Kafuku zijn tekst perfect kende, vond hij het voor zijn eigen gemoedsrust toch nodig om hem elke dag door te nemen. Dat was in de loop der jaren gewoonte geworden.

Op de terugweg luisterde hij meestal naar Beethovens strijkkwartetten. Hij hield van die werken omdat het muziek was die hem nooit verveelde, en bovendien omdat ze perfect waren om er al luisterende iets – of juist helemaal niets – bij te denken. Als hij iets lichters wilde horen, zette hij oude Amerikaanse rock op: The Beach Boys, The Rascals, CCR, The Temptations – muziek die populair was in zijn jonge jaren. Over de muziek die hij afspeelde gaf Misaki nooit haar mening. Hij kon met geen mogelijkheid vaststellen of ze het mooi vond of stomvervelend, of zelfs of ze het überhaupt hoorde. Bij deze jonge vrouw kon je de gevoelens niet aan de buitenkant aflezen.

Normaal gesproken als er iemand naast hem zat was Kafuku gespannen en lukte het hem niet om hardop zijn tekst te repeteren. Maar in het geval van Misaki stoorde haar aanwezigheid hem niet. In die zin was hij juist dankbaar voor haar uitdrukkingloze gezicht en haar stugheid. Al liet hij zichzelf nog zo gaan in zijn rol, zij deed net of ze niets hoorde. En misschien hoorde ze ook niets. Ze concentreerde zich altijd volledig op de weg. Wie weet vertoefde ze in een speciale staat van zen die het rijden bij haar teweegbracht.

Hij had er ook geen idee van hoe ze over hem persoonlijk dacht. Vond ze hem wel een aardige vent? Interesseerde

hij haar totaal niet? Walgde ze van hem, maar beheerste ze zich omdat ze dit baantje zo hard nodig had? Hij wist het gewoon niet. Maar eigenlijk kon het hem niet schelen wat ze van hem vond. Haar soepele en betrouwbare manier van rijden beviel hem, en ook het feit dat ze geen woord te veel zei en haar gevoelens niet liet blijken.

Zodra de voorstelling was afgelopen schminkte Kafuku zich af en kleepte hij zich om, en dan verliet hij het theater. Van doelloos rondhangen hield hij niet. Hij had ook nauwelijks persoonlijk contact met de andere acteurs. Hij belde Misaki met zijn mobiele telefoon en vroeg haar naar de artisteningang te rijden, en tegen de tijd dat hij daar was, stond de gele Saab cabriolet al te wachten. Even na halfelf was hij terug in zijn flat in Ebisu. Dit herhaalde zich bijna elke dag.

Er waren ook dagen dat hij ander werk had. Eens per week moest hij naar een tv-studio elders in de stad om een televisieserie op te nemen. Het was een middelmatig politiedrama, maar het had hoge kijkcijfers en het betaalde goed. Kafuku speelde een waarzegger die de hoofdpersoon – een vrouwelijke rechercheur – helpt. Om zich goed in die rol te kunnen inleven was hij vermomd als waarzegger meerdere malen de straat op gegaan om aan voorbijgangers de toekomst te voorspellen. Hij genoot zelfs de reputatie dat zijn voorspellingen vaak uitkwamen. Als 's avonds de opnamen waren afgelopen, moest hij meteen door naar de schouwburg in Ginza. Dat was het meest riskante onderdeel van zijn schema. Na de matineeën in het weekend gaf hij avondles aan de toneelschool, want Kafuku hield ervan